

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

**Стан спеціалізованих бібліотек України для дітей
у період російсько-української війни
2022-2023 років**

(підсумки першого етапу моніторингового дослідження за 2022 рік)

Київ — 2023

УДК 027.625(477):001

С 76

Відповідальна за випуск А. І. Гордієнко.
Укладачі: Є. Ю. Лідерман, О. Б. Петренко.
Літературний редактор В. В. Зеленська.

Стан спеціалізованих бібліотек України для дітей у період російсько-української війни 2022-2023 років : (підсумки першого етапу моніторингового дослідження за 2022 р.) / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Є. Ю. Лідерман, О. Б. Петренко. — Київ : НБУ для дітей, 2023. — 18 с.

У даному випуску оприлюднено підсумки першого етапу моніторингового дослідження. Зібрано статистичні дані стану спеціалізованих бібліотек для дітей в умовах російської збройної агресії за 2022 рік (втрати фондів, матеріально-технічної бази тощо) та аналіз впливу російської військової агресії на їхнє функціонування за 10 місяців.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року завдало значних збитків культурним об'єктам країни. За даними ЮНЕСКО за перший рік війни в Україні загальна вартість втрат ідентифікованих активів оцінюється у 2,6 мільярда доларів¹. Функціонування публічних бібліотек країни в умовах війни 2022-2023 років постійно моніторяться Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого у дослідженні «Публічні бібліотеки України в умовах російської збройної агресії». За даними моніторингу станом на кінець 2022 року орієнтовні втрати бібліотек оцінюються майже в 66 млн грн. Стан функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей окремо не відслідковується. У Національній бібліотеці України для дітей як всеукраїнському науково-методичному центрі з методичного забезпечення функціонування мережі спеціалізованих бібліотек для дітей, спираючись на досвід НБУ імені Ярослава Мудрого у 2023 році, започатковано моніторинг «Стан спеціалізованих бібліотек України для дітей у період російсько-української війни 2022-2023 років» і проведено його перший етап. Співорганізаторами даного моніторингу стали обласні бібліотеки для дітей 23 областей. Завдання дослідження – здійснити аналіз статистичної інформації про стан спеціалізованих бібліотек для дітей (обласних, міських, селищних, сільських) в умовах російської збройної агресії (втрати фондів, матеріально-технічної бази тощо) та аналіз впливу бойових дій на їхнє функціонування у 2022–2023 роках за такими параметрами: мережа бібліотек для дітей, стан зайнятості працівників бібліотек, матеріально-технічна база бібліотек для дітей (зокрема втрати та руйнування), бібліотечні фонди (зокрема втрати); орієнтовний розмір збитків.

Первинну інформацію щодо діяльності дитячих бібліотек зібрано на територіях, підконтрольних Україні. Не збиралася інформація у тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим, місті Севастополі, Луганській області.

Дані, отримані з інших регіонів, також не є вичерпними, оскільки виникли труднощі в комунікації з бібліотеками територіальних громад.

Під час першого етапу моніторингу проведено порівняльний аналіз роботи спеціалізованих бібліотек для дітей у 2021 році, станом на 01.01.2023 року. Згідно статистичних даних «Основні показники роботи бібліотек України для дітей за 2021

---

¹ Горлач П. Вторгнення Росії завдало шкоди українській спадщині та культурі на \$2,6 млрд – ЮНЕСКО. СУСПІЛЬНЕ. НОВИНИ. URL: <https://suspilne.media/436335-vtorgnenna-rosii-zavdalo-skodi-ukrainskij-spadsini-ta-kulturi-na-26-mlrd-unesko/> (дата звернення: 15.06.2023).

рік»² станом на 01.01.2022 р. мережа спеціалізованих бібліотек для дітей нараховувала 787 бібліотек. У складі мережі: 1 – національна, 23 – обласних, 763 – дитячих бібліотек.

За результатами першого етапу дослідження кількість бібліотек для дітей значно зменшилася і станом на 01.01.2023 р. мережа спеціалізованих бібліотек для дітей становила 676 закладів (див. таблицю № 1).

Наслідки російської широкомасштабної збройної агресії в 2022 році негативно позначилися на функціонуванні мережі дитячих бібліотек в Україні. Повної руйнації приміщень зазнали 8 бібліотек для дітей (у Донецькій області — 5 бібліотек для дітей, Харківській – 3). Внаслідок часткового руйнування приміщень у 2022 році не функціонувало 28 бібліотек для дітей, ще 53 бібліотеки не функціонували з інших причин. Вимушені змінити своє місце дислокації та працювати в онлайн-форматі 8 бібліотек для дітей.

За даними співорганізаторів дослідження, обласних бібліотек для дітей, за 10 місяців війни у 2022 році 89 дитячих бібліотек регіонів із різних причин були змушені припинити або тимчасово призупинити свою діяльність. Внаслідок руйнування приміщень призупинили або призупиняли свою діяльність такі бібліотеки для дітей:

- Дніпропетровська обл. – центральна дитяча бібліотека КЗ «Нікопольська міська ЦБС» (частково зруйновано);
- Донецька обл. – бібліотека-філія № 8 Центральної міської бібліотеки Бахмутської міської територіальної громади, Мар'їнська міська бібліотека для дітей КЗК «Мар'їнська публічна бібліотека Мар'їнської міської ВЦА», Красногорівська бібліотека-філія для дітей КЗК «Мар'їнська публічна бібліотека», дитяча бібліотека м. Світлодарська, КЗК «Донецька обласна бібліотека для дітей» (працювала в онлайн-режимі) (повністю зруйновані приміщення);
- Київська обл. – бібліотека для дітей КЗ «Публічна бібліотека Макарівської селищної ради», Димерська міська бібліотека для дітей, Ірпінська міська бібліотека для дітей, філія Ірпінської міської публічної бібліотеки ім. М. Рильського Ірпінської міської ради (частково пошкоджені приміщення);
- Харківська обл. – дитяча філія КЗ «Дворічанська Публічна бібліотека» Дворічанської селищної ради» Куп'янського району, бібліотека для дітей КЗ «Шевченківської публічної бібліотеки» Шевченківської селищної ради Куп'янського району, Дергачівська дитяча бібліотека КЗ «Дергачівська публічна бібліотека» Дергачівської міської ради Харківського району

---

² Лідерман Є. Ю. Основні показники роботи бібліотек України для дітей за 2021 рік. Національна бібліотека України для дітей. URL: <https://chl.kiev.ua/mbm/MBM/Book/View/741#page/1/mode/2up> (дата звернення: 15.06.2023).

(повністю зруйновані приміщення), дитяча бібліотека КЗ «Борівська централізована бібліотечна система» Борівської селищної ради, дитяча бібліотека КЗ «Барвінківська міська бібліотека» Барвінківської міської ради Ізюмського району, Печенізька бібліотека для дітей КЗ «Публічна бібліотека Печенізької селищної ради» Чугуївського р-ну, Ізюмська міська дитяча бібліотека м. Ізюм (частково зруйновані);

- Чернігівська обл. – бібліотека для дітей ім. О.П. Довженка Чернігівської міської комунальної централізованої бібліотечної системи (частково зруйнована).

У зв'язку з бойовими діями на території громад та їхній тимчасовій окупації не працювали бібліотеки для дітей:

- Донецька обл. – міська бібліотека для дітей ЦМБ Бахмутської МТГ, бібліотека-філія № 5 ЦМБ Бахмутської МТГ, бібліотека для дітей «ПБ Волноваської МТГ», Вугледарська міська бібліотека для дітей, Центральна міська дитяча бібліотека Костянтинівського КЗ «Централізована система ПБ», міська бібліотека-філія для дітей Костянтинівського КЗ «Централізована система публічних бібліотек», Курахівська дитяча бібліотека-філія КУ «Центральної міської ПБ Курахівської міської ради», бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка КУ «Публічна бібліотека Лиманської ОТГ», бібліотека-філія для дітей ім. І.Я. Франка КУ «Центральна міська публічна бібліотека Маріупольської МР з філіями», бібліотека-філія для дітей ім. В.В. Маяковського КУ «Центральна міська публічна бібліотека Маріупольської МР з філіями», бібліотека-філія для дітей ім. А.П. Чехова КУ «Центральна міська публічна бібліотека Маріупольської МР з філіями», бібліотека-філія для дітей ім. В.З. Нестайка КУ «Центральна міська публічна бібліотека Маріупольської МР з філіями», бібліотека-філія для дітей ім. Г.Х. Андерсена КУ «Центральна міська публічна бібліотека Маріупольської МР з філіями», Сіверська бібліотека для дітей КЗ «Централізована бібліотечна система»;

- Житомирська обл. – Малинська міська дитяча бібліотека (не працювала з 24.02.2022 р. по 16.05.2022 р.), Овруцька дитяча бібліотека Овруцької міської ради (не працювала з 24.02.2022 р. по 10.05.2022 р.);

- Херсонська обл. – комунальний заклад «Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрові Чайки» Херсонської обласної ради (працював в онлайн-форматі), 8 бібліотек для дітей Херсонської ЦБС: Центральна міська дитяча бібліотека та міські бібліотеки-філії для дітей № 5, 7, 10, 12, 17, 21, 22 Херсонської централізованої бібліотечної системи Херсонської міської ради, Білозерська бібліотека для дітей КЗ «Білозерська бібліотека імені Петра Григоренка» Білозерської селищної ради, Великоолександрівська селищна бібліотека для дітей КУ «Великоолександрівська публічна бібліотека» (не працювали до

11.11.2022 р.), Генічеська дитячо-юнацька бібліотека Генічеської міської ради, Голопристанська бібліотека-філія для дітей КУ «Голопристанський міський палац культури «Сузір'я» Голопристанської міської ради, Новокаховська міська бібліотека для дітей та юнацтва Новокаховської централізованої бібліотечної системи, Скадовська центральна бібліотека для дітей КЗ «Скадовська міська публічна бібліотека» Скадовської міської ради, Брилівська селищна бібліотека для дітей Виноградівської сільської ради, Верхньорогачицька бібліотека для дітей КЗ «Публічна бібліотека Верхньорогачицької селищної ради», Іванівська дитяча бібліотека КЗ «Базова бібліотека Іванівської селищної ради», Каланчацька бібліотека для дітей КЗ «Каланчацька ЦБС» Каланчацької селищної ради, Новомаячківська селищна бібліотека для дітей Ювілейної сільської громади, Новотроїцька центральна дитяча бібліотека Центральної бібліотеки Новотроїцької селищної ради, Великокопанівська сільська бібліотека для дітей Великокопанівської сільської ради, Виноградівська сільська бібліотека для дітей Виноградівської сільської ради, комунальний заклад «Новозбур'ївська сільська бібліотека № 2» (для дітей) Новозбур'ївської сільської ради (станом на 01.01.2023 р. знаходилися у тимчасовій окупації).

На жаль, протягом досліджуваного періоду в країні продовжувалася оптимізація дитячих бібліотек. З причини реорганізації місцевою владою культурних закладів припинили свою діяльність такі бібліотеки для дітей:

- Івано-Франківська обл. – згідно рішення від 18.08.2022 р. № 1712-22/2022 м. Долина про реорганізацію структурних підрозділів КЗ «Долинська центральна публічна бібліотека» Долинської міської ради шляхом злиття бібліотеки для дітей КЗ «Долинська ЦПБ» та міської філії для дітей КЗ «Долинська ЦПБ» реорганізовано в одну бібліотеку для дітей КЗ «Долинська ЦПБ»;

- Київська обл. – бібліотека-філія № 9 для дітей КЗБМР Білоцерківська ЦБС ім. П. Красножона рішенням Білоцерківської міської ради № 3129-33-VIII від 25.10.2022 р. з 01.01.2023 р. була перепрофільована у бібліотеку-філію № 4 сімейного типу;

- Кіровоградська обл. – КЗ «Помічнянська міська дитяча бібліотека» реорганізовано у дитячий відділ КЗ «Центральна бібліотека» Помічнянської міської ради (рішення 6-ї сесії 8-го скликання Помічнянської міськради від 04.03.2021 р. № 140 «Про реорганізацію КЗ «Помічнянська МДБ» шляхом приєднання до КЗ «ЦБ» Помічнянської міськради»);

- Одеська обл. – за рішенням Ренійської міської ради від 12.10.2021 р. № 327-VIII районна дитяча бібліотека Ренійської міської ради з 01.02.2022 р. реорганізовано у відділ обслуговування дітей публічної бібліотеки Ренійської міської

ради КЗ «Публічна бібліотека» Ренійської міської ради, а Орлівська сільська дитяча бібліотека-філія № 2 з 01.02.2022 р. об'єднана з Орлівською сільською бібліотекою філією № 1 КЗ «Публічна бібліотека-філія «Орлівська сільська бібліотека»;

- Сумська обл. – згідно рішення 21-ї сесії Конотопської міської ради від 09.06.2022 р. Конотопська центральна міська бібліотека для дітей та міська бібліотека-філія для дітей була реорганізована у відділ КЗ «Публічна бібліотека Конотопської міської ради»;

- Херсонська обл. – за рішенням власників ліквідовані 2 селищні бібліотеки: Нижньосірогозька бібліотека для дітей КЗ «Нижньосірогозька центральна бібліотека» Нижньосірогозької селищної ради, Сиваська селищна бібліотека-філія для дітей та юнацтва Центральної бібліотеки Новотроїцької селищної ради Генічеського району;

- Хмельницька обл. – бібліотеку для дітей Красилівської міської ради реорганізовано у відділ із обслуговування дітей-користувачів Центральної бібліотеки Красилівської міської ради рішенням № 13 від 04.02.2022 р. 17-ї сесії Красилівської міської ради, а також реорганізовано Судилківську бібліотеку для дітей шляхом об'єднання у Центральну бібліотеку Судилківської сільської ради;

- Черкаська обл. – за погодженням із Міністерством культури та інформаційної політики України виведено з мережі Тальнівську бібліотеку для дітей (погодження МКІП № 143-2 від 29.11.2021 р.), Христинівську бібліотеку для дітей (погодження МКІП № 1422/4302 від 30.11.2021 р.); Балаклеївська сільська бібліотека для дітей не працює з 13.07.2021 р. (документи на вилучення з мережі – в МКІП);

Як бачимо, на місцях застосовувалася практика «тимчасового призупинення» роботи бібліотек для дітей в основному з причин часткової руйнації будівель, тимчасової окупації, ведення бойових дій у безпосередній близькості з населеними пунктами або частими ворожими ракетними обстрілами. Всього станом на 01.01.2023 р. на тимчасово окупованих територіях залишалася 41 дитяча бібліотека: 13 — у Донецькій обл., 15 — у Запорізькій обл., 13 — у Херсонській. У той же час у країні за рішенням місцевої влади значну кількість дитячих бібліотек було реорганізовано у відділи обслуговування при місцевих публічних бібліотеках.

За 10 місяців війни на території України бібліотеки для дітей зазнали значних матеріально-технічних втрат (див. таблицю № 2).

За даними дослідження наразі відомо, що 5 будівель, в яких розміщувалися бібліотеки для дітей, зруйновані та не підлягають відновленню. 19 будівель зруйновані або пошкоджені частково та потребують капітального ремонту або реконструкції. 31 будівля зазнала незначних пошкоджень та потребує ремонту (заміна вікон, дверей, частковий ремонт даху, фасаду тощо).

Найбільше руйнувань зазнали бібліотеки для дітей Донецької області – 28; 5 із них знищено повністю, капітальному ремонту потребують 11 бібліотек для дітей, часткового ремонту — 12 бібліотек для дітей. У Київській області 2 бібліотеки для дітей зазнали часткових руйнувань, одна – незначних пошкоджень. У Херсонській області пошкоджено 6 бібліотек для дітей, з яких 4 потребують капітального ремонту, а 2 — часткового. У Чернігівській області частково зруйнована та потребує капітального ремонту 1 бібліотека для дітей. Також незначні руйнування отримали бібліотеки для дітей у Миколаївській (9), Сумській (3), Харківській (4) областях.

Протягом досліджуваного періоду тільки 4 дитячі бібліотеки змогли відновити свою роботу після ремонту або перемістившись в інші будівлі. За даними дослідження – це по одній бібліотеці в Донецькій та Харківській областях та дві у Київській.

Знищено або частково пошкоджено і матеріально-технічні засоби (персональні комп'ютери, копіювально-розмножувальна техніка, мультимедійне обладнання, меблі тощо) бібліотек для дітей. Частково таких втрат зазнали 17 бібліотек для дітей (у Херсонській – 6, Харківській – 4, Київській – 2), а 5 — взагалі втратили усі матеріально-технічні засоби (Донецька область). Завдяки підтримці благодійних фондів та волонтерів, станом на 01.01.2023 року 5 бібліотек для дітей отримали нову матеріально-технічну базу.

Повномасштабна російська агресія вплинула і на формування та збереження документних фондів бібліотек для дітей. Станом на 01.01.2022 р. загальний документний фонд бібліотек для дітей становив 18089,96 тис. примірників, а вже на 01.01.2023 р. – 14924,27 тис. примірників (див. таблицю № 3).

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 590 від 9 червня 2021 року «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану»³ видатки на поповнення бібліотечних фондів у 2022 році було призупинено. Тож книжкові фонди дитячих бібліотек протягом досліджуваного періоду

---

³ Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України, 9 черв. 2021 р. № 590. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.07.2023).

майже не поповнювалися. До дитячих бібліотек країни у 2022 році надійшло тільки 168,94 тис. прим. видань, у довоєнний період (станом на 01.01.2022 року) нові надходження становили 510,34 тис. прим. видань.

В умовах збройної агресії книга розглядається як каталізатор інформаційної безпеки нашої країни, її культурного та економічного розвитку, адже у процесі читання відбувається не тільки особистий розвиток людини, а й формування суспільної свідомості громадян. Зважаючи на це, в бібліотеках для дітей протягом 2022 року активізувалася робота щодо українізації бібліотечних фондів: вилучалася або прибиралася з полиць відкритого доступу російськомовна або написана російськими авторами література згідно рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізацій бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України⁴. Усього протягом року з фондів бібліотек для дітей вибуло 1497,78 тис. прим. видань, із причин «актуалізації бібліотечного фонду» з балансу бібліотек для дітей було списано 494,21 тис. прим.

Репрезентативну інформацію щодо фактичних втрат книжкових фондів під час дослідження отримати не вдалося, оскільки інвентаризацію станом на 01.01.2023 р. у бібліотеках на територіях, звільнених від окупації, через щоденні обстріли неможливо провести. За даними дослідження 17 бібліотек для дітей втратили всі або частину документних ресурсів. Такі факти маємо в областях, де велися бойові дії або чії території були окуповані (Донецькій – 6, Київській – 2, Харківській – 2, Чернігівській – 1) (див. таблицю № 4).

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило і значний відтік користувачів-дітей у бібліотеках для дітей. Адже значна кількість дітей із батьками змушена була виїхати за кордон або стати внутрішньо переміщеними особами. За даними дослідження «Кількість українців та їхня міграція за кордон через війну» громадянської мережі ОПОРА кількість українців за кордоном станом на 01.02.2023 року становила 7989027 осіб, 22% — діти до 18 років. Станом на 12 грудня 2022 року на обліку внутрішньо переміщених осіб в Україні перебувало 4893079 осіб, з яких 1093821 – діти до 18 років⁵. Міністерство освіти і науки України також констатує, що тільки у 2022-2023 навчальному році за кордоном перебувало майже

---

⁴ Рекомендації Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/files/pdf/rekomendacii.pdf> (дата звернення: 19.07.2023).

⁵ Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. Громадянська мережа ОПОРА. URL: <https://www.oporaua.org/viyina/kilkist-ukrayintsiv-ta-yikh-migratsiia-za-kordon-cherez-viynu-doslidzhennia-gromadianskoyi-merezhi-opora-24791> (дата звернення: 03.08.2023).

500 тис. дітей шкільного віку⁶. На порталі «Діти війни» станом на 28 грудня 2022 року було зафіксовано 13876 депортованих дітей у країну-агресорку росію⁷. Тож станом на 01.01.2023 р. кількість зареєстрованих користувачів у бібліотеках для дітей згідно з єдиною реєстраційною картотекою становила 972,3 тис. осіб, а обслужених – 1343,3 тис. осіб. Станом на 01.01.2022 р. зареєстрованих користувачів згідно з єдиною реєстраційною картотекою було 1393,0 тис. осіб, а відповідно обслужених бібліотеками користувачів – 1886,2 тис. осіб (див таблицю № 5).

Бібліотеки для дітей активно підключилися до реалізації державних програм соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, зокрема з надання бібліотечно-інформаційних послуг дітям. У бібліотеках для дітей зареєстровано 26850 внутрішньо переміщених осіб (у багатьох бібліотеках облік внутрішньо переміщених осіб згідно Наказу Міністерства культури України «Про реалізацію проекту «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами»⁸ не здійснювався).

Одночасно зі скороченням мережі бібліотек для дітей простежується і тенденція щодо зменшення кількості працівників у бібліотеках. Станом на 01.01.2022 року в бібліотеках для дітей працювало 4337 осіб із них 3408 — бібліотечні фахівці, а вже станом на 01.01.2023 року кількість працівників бібліотек становила 3843 особи, з яких бібліотечні працівники склали 2990 осіб (див. таблицю № 6).

Протягом 10 місяців 2022 року в бібліотеках України для дітей внаслідок вимушеного простою установ не працювало від 1 до 3 місяців — 271 особа, від 4 до 6 місяців – 94 особи, понад 7 місяців – 259 осіб. Лише у Харківській області з причини вимушеного простою бібліотек не працювало від 1 до 3 місяців — 42 особи, від 4 до 6 місяців — 32 фахівця і понад 7 місяців – 50 осіб. У Херсонській області понад 7 місяців були змушені перебувати на простої 108 осіб. У Чернігівській області внаслідок простою від 1 до 3 місяців не працювало 37 осіб, від 4 до 6 місяців – 11 осіб і понад 7 місяців – 2 особи. Як показує аналіз первинної інформації, саме в перші місяці повномасштабної агресії майже в усіх областях бібліотечні працівники не працювали 1-3 місяці з приводу простою (Донецька область – 52 особи, Волинська – 17, Рівненська – 34, Сумська – 31). Понад

---

6 Учитися українською за кордоном: МОН затвердило освітню програму з українознавчим компонентом. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uchitisa-ukrayinskoju-za-kordonom-mon-zatverdilo-osvitnyu-programu-z-ukrayinoznavchim-komponentom> (дата звернення: 31.08.2023).

7 URL: <https://childrenofwar.gov.ua/> (дата звернення: 29.12.2022).

8 Про реалізацію проекту «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами»: наказ Міністерства культури України, 18 верес. 2014 р., № 773. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0773734-14#Text> (дата звернення: 20.07.2023).

7 місяців не працювали бібліотекарі у прифронтових зонах Донецької області – 18 осіб, Херсонської області – 108, Харківської області – 50 та частих бомбардувань населених пунктів Полтавської (19 осіб), Одеської (50 осіб) областей.

Зібрані дані показують, що майже в кожній області значна кількість бібліотечних працівників були у відпустках без збереження заробітної плати до 1 місяця – 152 особи, довше одного місяця – 163 особи. У Дніпропетровській області працівники, які перебували у відпустках без збереження заробітної плати — 51 особа. Із них до 1 місяця – 18 осіб, а понад 1 місяць – 33. У Миколаївській області довше одного місяця у неоплачуваних відпустках перебували 34 особи, Одеській області – 21, Харківській – 15, Черкаській – 13, Сумській – 36, Черкаській – 21, Рівненській – 15, Чернігівській – 12, Чернівецькій – 11. Протягом 10 місяців 2022 року призупинено дію трудових угод із 130 працівниками бібліотек для дітей. Найбільша кількість розірваних трудових договорів у Донецькій області (74), Черкаській (14), Тернопільській (8), Волинській (7).

Отже, перший етап дослідження «Стан спеціалізованих бібліотек України для дітей у період російсько-української війни 2022-2023 років» показав втрати, що понесли бібліотеки для дітей за 10 місяців 2022 року від збройної агресії росії проти України.

По-перше, відбулося значне скорочення мережі бібліотек для дітей (на 111 бібліотек). По-друге, повної руйнації приміщень зазнали 8 бібліотек для дітей. Внаслідок часткового руйнування приміщень не функціонувало 27 бібліотек для дітей, ще 31 бібліотека не функціонували з інших причин. Вимушені змінити своє місце дислокації і працювати в онлайн-форматі 9 бібліотек для дітей.

Знищено або частково пошкоджено матеріально-технічні засоби (персональні комп'ютери, копіювально-розмножувальну техніку, мультимедійне обладнання, меблі тощо) бібліотек для дітей – 5 закладів повністю втратили усе, часткових втрат зазнали — 17.

Репрезентативну інформацію щодо фактичних втрат книжкових фондів бібліотек під час дослідження отримати не вдалося, оскільки інвентаризацію не проведено; зменшилась доступність бібліотечних фондів: списано 1497,78 тис. прим. (з них за результатами проведеної актуалізації фондів списано 494,19 тис. прим. видань, призупинено видатки на поповнення бібліотечних фондів новою літературою).

Зменшилися обсяги обслуговування користувачів. Кількість обслужених бібліотеками користувачів зменшилася на 542,9 тис. осіб, а зареєстрованих користувачів згідно з єдиною реєстраційною картотекою на 420,7 тис. користувачів. Бібліотеки для дітей на підконтрольній Україні території сприяли соціальній адаптації 26850 внутрішньо переміщеним особам, але не всі

бібліотеки здійснювали облік ВПО згідно наказу Міністерства культури «Про реалізацію проекту «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами» № 773 від 18.09.2014 р.

На 494 особи зменшилася кількість працівників у бібліотеках, знизилася доступність бібліотечних послуг та погіршилося соціальне становище самих працівників бібліотек через простій чи відпустки без збереження заробітної плати.

Другий етап дослідження буде проведено у 2023 році.

Мережа спеціалізованих бібліотек для дітей							
№ з/п	Області	Кількість бібліотек для дітей станом на 01.01.2022 р.	Кількість функціонуючих бібліотек для дітей у регіоні станом на 01.01.2023 р.		Кількість бібліотек для дітей, що протягом 2022 р. не функціонували по причині:		
			Усього	з них ті, що змінили місце дислокації та працюють в онлайн форматі	повного руйнування приміщення	часткового руйнування приміщення	з інших причин (закриті або ліквідовані)
1.	Вінницька	20	22	0	0	0	0
2.	Волинська	26	24	0	0	0	0
3.	Дніпропетровська	72	51	0	0	1	21
4.	Донецька	48	23	2	5	16	0
5.	Житомирська	19	23	0	0	0	0
6.	Закарпатська	15	15	0	0	0	0
7.	Запорізька	38	19	0	0	0	0
8.	Івано-Франківська	33	32	1	0	0	1
9.	Київська	33	35	0	0	3	0
10.	Кіровоградська	28	27	0	0	0	0
11.	Луганська	20	-	-	-	-	-
12.	Львівська	53	50	0	0	0	0
13.	Миколаївська	26	24	0	0	0	0
14.	Одеська	53	51	6	0	0	0
15.	Полтавська	29	18	0	0	0	0
16.	Рівненська	17	17	0	0	0	0
17.	Сумська	22	20	0	0	0	0
18.	Тернопільська	18	18	0	0	0	0
19.	Харківська	58	54	0	3	8	1
20.	Херсонська	26	24	1	0	0	25
21.	Хмельницька	28	26	0	0	0	2
22.	Черкаська	22	20	0	0	0	3
23.	Чернівецька	10	10	0	0	0	0
24.	Чернігівська	24	24	0	0	0	0
25.	м. Київ	48	48	-	-	-	-
26.	м. Севастополь	-	-	-	-	-	-
27.	АРК	-	-	-	-	-	-
28.	НБУ для дітей	1	1	-	-	-	-
	Усього	787	676	10	8	28	53

Таблиця № 2

Втрати матеріально-технічної бази спеціалізованих бібліотек для дітей								
№ з/п	Області	Кількість будівель, в яких розміщувалися бібліотеки для дітей, що зруйновані та не підлягають відновленню, станом на 01.01.2023 р.	Кількість будівель, в яких розміщувалися бібліотеки для дітей, що частково зруйновані/пошкоджені та потребують капітального ремонту/реконструкції, станом на 01.01.2023 р.	Кількість будівель, в яких розміщувалися бібліотеки для дітей, що зазнали незначних пошкоджень та потребують ремонту (заміна вікон, дверей, частковий ремонт даху, фасаду тощо), станом на 01.01.2023 р.	Кількість бібліотек для дітей, що відновили свою роботу після ремонту будівель, в яких вони розміщуються, або після переміщення в інші будівлі, станом на 01.01.2023 р.	Кількість бібліотек для дітей, які внаслідок війни втратили матеріально-технічні засоби, станом на 01.01.2023 р.		Кількість бібліотек для дітей, які отримали нові матеріально-технічні засоби від меценатів станом на 01.01.2023 р.
						втратили всі матеріально-технічні засоби	частково (комп'ютери, копіювальну техніку, мультимедійне обладнання, меблі тощо)	
1	Вінницька	0	0	0	0	0	0	0
2	Волинська	0	0	0	0	0	0	0
3	Дніпропетровська	0	1	0	1	0	1	0
4	Донецька	5	11	12	0	5	3	1
5	Житомирська	0	0	0	0	0	0	0
6	Закарпатська	0	0	0	0	0	0	0
7	Запорізька	0	0	0	0	0	0	0
8	Івано-Франківська	0	0	0	0	0	0	0
9	Київська	0	2	1	2	0	2	0
10	Кіровоградська	0	0	0	0	0	0	0
11	Луганська*	0	0	0	0	0	0	0
12	Львівська	0	0	0	0	0	0	0
13	Миколаївська	0	0	9	0	0	0	0
14	Одеська	0	0	0	0	0	0	0
15	Полтавська	0	0	0	0	0	0	0
16	Рівненська	0	0	0	0	0	0	3
17	Сумська	0	0	3	0	0	0	0
18	Тернопільська	0	0	0	0	0	0	0
19	Харківська	0	0	4	1	0	4	1
20	Херсонська	0	4	2	0	0	6	0
21	Хмельницька	0	0	0	0	0	0	0
22	Черкаська	0	0	0	0	0	0	0
23	Чернівецька	0	0	0	0	0	0	0
24	Чернігівська	0	1	0	0	0	1	0
25	м. Київ	0	0	0	0	0	0	0
26	м. Севастополь	0	0	0	0	0	0	0
27	АРК	0	0	0	0	0	0	0
28	НБУ для дітей	-	-	-	-	-	-	-
	Усього	5	19	31	4	5	17	5

Бібліотечні фонди спеціалізованих бібліотек для дітей, тис. примірників											
№ з/п	Області	Надійшло примірників станом на 01.01.2022 р. (усього)	Вибуло примірників станом на 01.01.2022 р. (усього)	Бібліотечний фонд станом на 01.01.2022 р. (усього)	Надійшло примірників станом на 01.01.2023 р. (усього)	Вибуло примірників станом на 01.01.2023 р. (усього)	З них по причині		Бібліотечний фонд станом на 01.01.2023р. (усього)	Бібліотеки для дітей, які внаслідок війни втратили повністю або частково бібліотечні фонди, та отримали нові книги від меценатів станом на 01.01.2023 р.	
							актуалізації бібліотечних фондів ⁹	з інших причин		кількість бібліотек	кількість примірників, тис. прим.
1.	Вінницька	6,03	52,97	268,82	4,13	52,00	7,26	40,85	321,28	0	0
2.	Волинська	17,32	34,98	496,43	3,12	39,27	16,38	11,89	440,40	0	0
3.	Дніпропетровська	18,57	154,23	1474,06	8,77	104,09	70,56	33,53	1042,71	0	0
4.	Донецька	25,73	141,15	1132,26	2,34	54,84	0	2,35	592,01	3	1,00
5.	Житомирська	13,63	29,29	527,58	33,00	283,57	22,61	6,97	294,52	0	0
6.	Закарпатська	6,09	17,42	427,77	2,90	55,21	40,53	22,20	362,93	0	0
7.	Запорізька	13,81	32,85	480,42	2,87	56,94	2,74	7,05	345,96	0	0
8.	Івано-Франківська	12,59	59,97	768,50	7,68	97,37	45,91	51,40	678,81	23	2,19
9.	Київська	16,82	50,74	765,74	23,39	51,11	28,04	25,58	737,82	0	0
10.	Кіровоградська	8,62	71,41	600,30	5,29	52,69	48,28	0,55	552,90	0	0
11.	Луганська	5,95	15,86	130,58	-	-	-	-	-	-	-
12.	Львівська	23,60	105,39	1300,45	24,45	98,36	0	0	936,76	0	0
13.	Миколаївська	41,58	174,09	693,49	2,18	52,42	33,77	19,19	596,56	0	0
14.	Одеська	19,15	42,82	1317,09	10,71	49,47	29,57	24,36	1180,99	0	0
15.	Полтавська	58,62	91,23	761,27	4,79	50,84	0,59	50,25	451,62	0	0
16.	Рівненська	26,60	177,26	544,61	8,83	66,29	48,23	18,06	487,14	0	0
17.	Сумська	53,65	120,03	461,45	4,62	34,92	21,97	25,01	371,71	0	0
18.	Тернопільська	13,31	205,87	440,38	7,50	27,09	22,06	5,03	420,79	0	0
19.	Харківська	30,76	57,24	1263,84	4,14	13,75	6,92	4,66	1188,99	2	1,51
20.	Херсонська	19,17	49,72	479,96	0,06	14,49	0,00	14,49	465,53	0	0
21.	Хмельницька	17,09	124,20	643,06	4,02	30,29	16,53	55,80	574,67	0	0
22.	Черкаська	14,00	39,05	604,12	3,56	47,58	7,01	40,57	511,10	0	0
23.	Чернівецька	6,19	9,86	321,50	2,57	29,85	0	29,85	294,23	0	0
24.	Чернігівська	10,56	51,11	592,74	6,04	51,37	25,25	20,70	547,41	0	0
25.	м. Київ	24,18	93,82	1083,32	14,34	75,75	0	0	1021,91	0	0
26.	м. Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27.	АРК	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	НБУ для дітей	6,72	11,00	510,22	3,53	8,23	0	0	505,52	-	-
	Усього	510,34	2013,56	18089,96	194,83	1497,79	494,21	510,34	14924,27	28	4,7

Втрати бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек для дітей									
№ з/п	Області	Кількість бібліотек для дітей, які внаслідок війни втратили частину бібліотечних фондів станом на 01.01.2023 р.				Кількість бібліотек для дітей, які внаслідок війни втратили всі бібліотечні фонди, станом на 01.01.2023 р.			
		Усього	з них, що провели інвентаризацію	Зафіксовані інвентаризацією втрати		Усього	з них, що провели інвентаризацію	Зафіксовані втрати	
				кількість примірників	орієнтовна сума, грн			кількість примірників	орієнтовна сума, грн
1.	Вінницька	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Волинська	0	0	0	0	0	0	0	0
3.	Дніпропетровська	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Донецька	6	0	0	0	6	0	0	0
5.	Житомирська	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Закарпатська	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	Запорізька	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	Івано-Франківська	0	0	0	0	0	0	0	0
9.	Київська	2	2	250	2213	0	0	0	0
10.	Кіровоградська	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	Луганська	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Львівська	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Миколаївська	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	Одеська	0	0	0	0	0	0	0	0
15.	Полтавська	0	0	0	0	0	0	0	0
16.	Рівненська	0	0	0	0	0	0	0	0
17.	Сумська	0	0	0	0	0	0	0	0
18.	Тернопільська	0	0	0	0	0	0	0	0
19.	Харківська	2	0	0	0	2	0	0	0
20.	Херсонська	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Хмельницька	0	0	0	0	0	0	0	0
22.	Черкаська	0	0	0	0	0	0	0	0
23.	Чернівецька	0	0	0	0	0	0	0	0
24.	Чернігівська	1	1	19	2855	0	0	0	0
25.	м. Київ	-	-	-	-	-	-	-	-
26.	м. Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-
27.	АРК	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	НБУ для дітей	0	0	0	0	0	0	0	0
	Усього	17	3	269	5068	8	0	0	0

Таблиця № 5

Користувачі спеціалізованих бібліотек для дітей						
З/п	Області	Користувачів за єдиною реєстраційною картотекою станом на 01.01.2022 р. (усього), тис. осіб	Користувачів за єдиною реєстраційною картотекою станом на 01.01.2023 р.		Кількість обслужених користувачів станом на 01.01.2022 р. (усього), тис.осіб	Кількість обслужених користувачів станом на 01.01.2023 р. (усього), тис. осіб
			усього, тис. осіб	з них внутрішньо переміщених, осіб		
1	Вінницька	22,4	22,7	981	26,7	29,3
2	Волинська	37,1	31,9	912	54,2	43,8
3	Дніпропетровська	120,2	68,3	1275	161,4	91,6
4	Донецька	76,2	24,2	5118	109,0	30,5
5	Житомирська	60,6	24,6	506	70,3	28,5
6	Закарпатська	30,2	29,5	1587	42,0	40,1
7	Запорізька	26,3	3,3	40	41,1	26,7
8	Івано-Франківська	47,6	44,4	679	62,8	59,9
9	Київська	62,1	56,3	1211	75,9	67,5
10	Кіровоградська	35,9	32,6	1087	50,1	46,7
11	Луганська	11,7	-	-	18,9	0
12	Львівська	91,7	91,3	-	120,7	132,6
13	Миколаївська	57,0	32,9	478	76,8	44,5
14	Одеська	104,1	88,7	506	155,4	128,4
15	Полтавська	50,5	33,7	7100	70,7	44,4
16	Рівненська	32,7	30,8	679	47,8	45,3
17	Сумська	31,8	22,6	190	47,0	35,6
18	Тернопільська	33,8	27,3	1016	50,9	42,7
19	Харківська	97,9	43,8	1360	128,5	52,8
20	Херсонська	46,8	3,1	0	56,9	5,1
21	Хмельницька	46,4	42,9	2168	66,5	62,4
22	Черкаська	45,3	37,6	1032	73,2	59,5
23	Чернівецька	17,9	18,5	790	28,0	28,0
24	Чернігівська	34,7	29,2	290	47,9	38,6
25	м. Київ	137,8	116,5	-	173,8	146,8
26	м. Севастополь	-	-	-	-	-
27	АРК	-	-	-	-	-
28	НБУ для дітей	10,9	5,9	13	20,7	12,0
29	Усього	1393,0	972,3	26850	1886,2	1343,3

Стан зайнятості працівників спеціалізованих бібліотек для дітей											
№ з/п	Області	Кількість працівників станом на 01.01.2022 р. (осіб)		Кількість працівників станом на 01.01.2023 р. (осіб)		Кількість бібліотечних працівників, які станом на 01.01.2023 р. перебувають (-ли) на простой (осіб)			Кількість бібліотечних працівників, які станом на 01.01.2023 р. перебували у відпустках без збереження заробітної плати (осіб)		Кількість бібліотечних працівників, з якими станом на 01.01.2023 р. призупинена дія трудових договорів (осіб)
		усього працівників	з них бібліотечних	усього працівників	з них бібліотечних	1-3 місяців	4-6 місяців	довше 7 місяців	до 1 місяця	довше 1 місяця	
1.	Вінницька	88	69	56	47	5	0	4	3	1	0
2.	Волинська	114	98	101	83	17	16	1	6	0	7
3.	Дніпропетровська	406	302	265	191	52	8	1	18	33	1
4.	Донецька	259	199	131	100	4	2	18	1	14	74
5.	Житомирська	98	88	180	150	3	1	0	2	4	0
6.	Закарпатська	81	67	63	55	0	0	0	0	0	0
7.	Запорізька	116	87	118	88	0	0	0	0	0	0
8.	Івано-Франківська	136	114	123	103	0	0	0	0	0	0
9.	Київська	193	146	191	148	4	0	5	7	3	4
10.	Кіровоградська	148	108	147	107	4	0	0	5	4	1
11.	Луганська	52	36	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Львівська	242	219	271	220	0	0	0	0	0	0
13.	Миколаївська	204	147	187	135	10	2	19	0	34	5
14.	Одеська	323	231	307	209	13	2	41	3	21	3
15.	Полтавська	182	145	91	74	0	1	0	0	1	4
16.	Рівненська	114	91	107	85	34	7	0	15	6	2
17.	Сумська	105	85	91	71	31	5	5	36	6	0
18.	Тернопільська	99	77	102	80	6	0	3	7	5	8
19.	Харківська	241	205	235	197	42	32	50	3	15	0
20.	Херсонська	148	115	144	111	0	0	108	0	0	3
21.	Хмельницька	126	103	120	99	5	0	0	2	1	0
22.	Черкаська	174	133	153	115	0	0	1	21	13	14
23.	Чернівецька	60	45	60	45	4	7	1	11	0	1
24.	Чернігівська	126	101	124	99	37	11	2	12	2	3
25.	м. Київ	380	301	353	283	-	-	-	-	-	-
26.	м. Севастополь	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27.	АРК	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28.	НБУ для дітей	122	96	123	95	-	-	-	-	-	-
	Усього	4337	3408	3843	2990	271	94	259	152	163	130